

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра освіти дорослих та цифрових технологій

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»
«22» жовтня 2025 року, протокол № 13
Голова Вченої ради
 Микола КИРИЧЕНКО

ПРОГРАМА

підвищення кваліфікації

СУПЕРВІЗІЯ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПРОФЕСІЙНА ПІДТРИМКА,
РЕФЛЕКСИВНА КУЛЬТУРА, РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА

Категорія: педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів
вищої освіти

Розробники:

Просіна О.В., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру
післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН
України

Нежинська О.О., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри,
доцент кафедра психології та педагогіки, Національного технічного
університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»

Рецензент(и):

Муранова Н.П., доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної,
науково-педагогічної роботи та післядипломної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» НАПН України

Євтушенко І.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри, доцент
кафедра психології та педагогіки, Національного технічного університету
України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасна система вищої освіти переживає етап глибоких трансформацій, зумовлених воєнними викликами, цифровізацією, євроінтеграційними процесами та потребою у новій якості академічного лідерства. Підтримка викладачів у цих умовах виходить за межі традиційного підвищення кваліфікації й вимагає впровадження інституційних форм професійної підтримки, орієнтованих на розвиток рефлексії, самоаналізу, психоемоційної стійкості та культури взаємодії в академічному середовищі. Ефективним інструментом такого розвитку є супервізія, що розглядається як партнерський процес професійного зростання, заснований на довірі, рефлексії та діалозі.

Потреба у впровадженні супервізійних практик у вищій школі підтверджується міжнародним і національним досвідом. Супервізія сприяє не лише підвищенню професійної компетентності педагогів, а й формуванню культури рефлексивного мислення, партнерських відносин і довіри між учасниками освітнього процесу. Її сутність полягає у переході від контролю до підтримки, від монологу до діалогу, від зовнішнього оцінювання до внутрішнього саморозвитку.

Для університетського середовища супервізія має особливе значення як механізм розвитку академічної доброчесності, професійного лідерства й командної взаємодії. Вона забезпечує умови для осмислення викладацького досвіду, подолання професійного виснаження, розбудови культури довіри й партнерства в академічних спільнотах. Реалізація програми сприятиме становленню нової моделі університету – спільноти взаємопідтримки, рефлексії та лідерського служіння, де супервізор виступає не контролером, а фасилітатором професійного розвитку.

Цільова група: педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники закладів вищої освіти

Обсяг (тривалість): 90 годин / 3 кредити ЄКТС (три тижні).

Особливості реалізації програми: Реалізація програми передбачає гнучку організацію освітнього процесу з урахуванням сучасних умов функціонування закладів освіти, зокрема можливості навчання в період воєнного стану та за умов енергетичної нестабільності. Для забезпечення безперервності навчання передбачено надання слухачам відеозаписів лекційних занять та навчальних матеріалів для самостійного опрацювання.

Освітній процес організовується з використанням цифрових освітніх середовищ і платформ, зокрема хмарної платформи Google Workspace for Education, систем відеоконференцій BigBlueButton та Zoom, а також вебпорталу «Український відкритий університет післядипломної освіти» (LMS Adult

Learning), що забезпечує доступ до навчальних ресурсів, тестування та зворотного зв'язку між слухачами і викладачами.

До проведення занять залучаються науково-педагогічні працівники, тренери, експерти-практики у сфері вищої освіти та запрошені експерти-практики, які мають досвід супервізійної діяльності. У разі потреби для забезпечення якісного проведення занять може здійснюватися додаткова методична та технічна підготовка викладачів щодо використання інтерактивних інструментів та онлайн-сервісів.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: формування в учасників компетентностей супервізійної підтримки у сфері вищої освіти — здатності здійснювати професійне наставництво, фасилітацію та рефлексивний супровід колег із дотриманням принципів довіри, партнерства й академічної доброчесності.

Завдання підвищення кваліфікації:

Оновити світоглядно-ціннісні орієнтири викладачів у контексті сучасної університетської освіти, підкресливши значення гідності, довіри, толерантності, академічної доброчесності та культури взаємоповаги.

Розвинути здатність до професійної саморефлексії та критичного мислення як передумови переходу від авторитарно-директивних моделей педагогічної взаємодії до демократичної педагогіки партнерства й співучасті.

Сприяти усвідомленню ролі викладача як супервізора й лідера освітніх змін, який здатний ініціювати розвиток команди, підтримувати колег у процесі професійного зростання та створювати безпечне середовище підтримки у вищій школі.

Формувати компетентності рефлексивного й демократичного лідерства: уміння вести професійний діалог, фасилітувати групові процеси, сприяти спільному прийняттю рішень, забезпечувати партнерську взаємодію між викладачами, студентами та адміністрацією.

Поглибити розуміння етичних засад супервізійної діяльності, культури зворотного зв'язку та психологічної безпечності як основи професійної взаємопідтримки в академічній спільноті.

Сприяти становленню рефлексивної культури університетського викладача, що забезпечує перехід від нормативного до ціннісного рівня педагогічної діяльності, формує готовність до безперервного самовдосконалення та служіння академічній спільноті.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться (згідно з Професійним стандартом «Викладач закладу вищої освіти», МОН України, 2024):

Громадянсько-ціннісні компетентності — здатність діяти на засадах гідності, свободи, відповідальності, справедливості, академічної доброчесності та довіри; усвідомлювати роль викладача як громадянина і носія демократичних цінностей, здатного формувати культуру партнерства та взаємоповаги у навчальному середовищі. (*Ж1.У1–У2, Ж2.У1, Б2.В1, Д1.В1, З1.В1*)

Педагогічно-тьюторські компетентності — уміння планувати, організовувати та супроводжувати індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти та колег, використовуючи сучасні педагогічні, фасилітаційні й рефлексивні технології; враховувати принципи інклюзивності, академічної доброчесності й людиноцентризму у професійній діяльності. (*А1.У1–У4, А2.У1–У4, А1.В1–В3, А2.В1–В2*)

Комунікаційно-фасилітаційні компетентності — здатність налагоджувати ефективну, толерантну та партнерську комунікацію з усіма учасниками освітнього процесу; застосовувати техніки коучингового діалогу, ненасильницького спілкування, фасилітації групової взаємодії та супервізійної підтримки. (*А2.К1, А3.К1, Ж1.К1–Ж2.У1*)

Оціночно-рефлексивні компетентності — здатність здійснювати професійне оцінювання та надавати зворотний зв'язок у спосіб, що підтримує розвиток особистості; формувати культуру рефлексії, упередженість до самоаналізу, здатність до вдосконалення власної педагогічної практики. (*Б1.У1–У4, Б2.У1–У3, Б3.У1–У3, Б2.В1–В2*)

Психолого-педагогічні компетентності — здатність підтримувати емоційне благополуччя учасників освітнього процесу, сприяти розвитку їхньої мотивації, емпатії, стресостійкості; застосовувати інструменти психологічної підтримки, менторингу та супервізії у професійній взаємодії. (*Б1.У1–У4, Б2.У1–У3, Б3.У1–У2*)

Лідерсько-організаційні компетентності — уміння реалізовувати лідерство служіння, координувати командну роботу, розвивати культуру спільного прийняття рішень та партнерської відповідальності; формувати сприятливий соціально-психологічний клімат в академічній спільноті. (*Д1.У1–У3, Д2.У1–У2, Д3.В1–В3*)

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

1. Знання (когнітивний рівень)

Слухач після завершення програми:

- знає концептуальні засади супервізії як форми професійної підтримки у вищій освіті;
- розуміє принципи етичної взаємодії, психологічної безпечності та академічної доброчесності;

- володіє знаннями про сучасні моделі та підходи до супервізійної, тьюторської і фасилітаційної діяльності;
- орієнтується в теоріях рефлексивного та трансформативного навчання, що лежать в основі професійного зростання педагогічних працівників;
- розпізнає взаємозв'язок між супервізією, лідерством і культурою довіри в університетській спільноті.

2. Уміння (діяльнісний рівень)

Слухач здатний:

- організовувати індивідуальні та групові супервізійні сесії у професійному середовищі;
- застосовувати фасилітаційні, коучингові й рефлексивні методи для підтримки колег;
- забезпечувати ефективний зворотний зв'язок і сприяти психологічній безпечності учасників взаємодії;
- використовувати інструменти самоаналізу, рефлексивного щоденника, метафоричних карт, кейс-методів для осмислення професійного досвіду;
- виявляти лідерство служіння у колективі, фасилітувати командні процеси, сприяти професійному зростанню колег і розвитку культури партнерства.

3. Ставлення (ціннісний рівень)

Слухач виявляє:

- готовність діяти на засадах людяності, гідності, академічної доброчесності й відповідальності;
- орієнтацію на підтримку, співпрацю, взаємоповагу та довіру в професійному спілкуванні;
- прагнення до рефлексії, саморозвитку й вдосконалення власної професійної діяльності;
- позитивне ставлення до колегіальної взаємопідтримки, відкритості та спільного пошуку рішень;
- готовність впроваджувати супервізійні практики як елемент культури університетського лідерства.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Підсумковий контроль здійснюється у формі комплексного заліку, який складатиметься з двох частин: тестування та захисту мініплану супервізійної підтримки. Тестування спрямоване на перевірку засвоєння теоретичних знань, понять і принципів, пов'язаних із супервізією у сфері вищої освіти, фасилітаційними підходами, етичними засадами взаємодії та розвитком рефлексивної культури викладача. Мініплан супервізійної підтримки є формою інтеграційного підсумкового завдання, у якій слухач розробляє власну модель або короткий план організації супервізії у межах кафедри, освітньої програми чи команди колег. Під час виконання завдання учасник демонструє вміння

визначати цілі, принципи, формат і методи супервізійної взаємодії, обґрунтовувати вибір інструментів підтримки, передбачати можливі труднощі та критерії ефективності. Захист мініплану відбувається у формі короткої презентації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: Свідectво про підвищення кваліфікації (Ліцензія МОН України: Наказ від 15.11.2016 №1492-л «Про переоформлення ліцензій»).

2. НАВЧАЛЬНО ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Супервізія як професійна практика підтримки					
Тема 1.1. Поняття, принципи й моделі супервізії в освіті	2	4	2		8
Тема 1.2. Етичні засади та межі супервізійної взаємодії	2	4	2		8
Тема 1.3. Формати та технології проведення супервізійних сесій (індивідуальна, групова, командна)	4	8	2		14
Разом за модулем	8	16	6		30
Модуль 2. Рефлексивна культура викладача					
Тема 2.1. Рефлексія як механізм професійного розвитку	4	4	2		10
Тема 2.2. Технології фасилітації та коучингового підходу в супервізії	2	6	2		10
Тема 2.3. Інструменти розвитку саморефлексії: щоденник, метафоричні	2	6	2		10

карти, рефлексивні практики.					
Разом за модулем	8	16	6		30
МОДУЛЬ 3. Лідерство і командна взаємодія в університеті					
Тема 3.1. Лідерство через підтримку: супервізор як фасилітатор розвитку	2	4	2		8
Тема 3.2. Психологічні механізми командної динаміки і довіри	2	4	2		8
Тема 3.3 Формування лідерського потенціалу через практику супервізії	2	4	2		8
Тема 3.4. Індивідуальний супервізійний план: структура, етапи, результати	2	4			6
Разом за модулем	8	16	6		30
Підсумкові заходи				залік	
Усього	24	48	18		90

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Супервізія як професійна практика підтримки у вищій освіті

Тема 1.1. Сутність, принципи та моделі супервізії в освіті.
Ключові питання теми: Поняття та мета супервізії; моделі індивідуальної, групової і командної супервізії; функції супервізора; супервізія як інструмент професійної підтримки викладача.

Тема 1.2. Етичні засади та межі супервізійної взаємодії.
Ключові питання теми: Етичний кодекс супервізора; принципи довіри, доброчесності, психологічної безпечності; робота із запитами та конфіденційністю.

Тема 1.3. Формати та технології проведення супервізійних сесій.
Ключові питання теми: Алгоритм проведення супервізійної сесії; супервізійні

інструменти (кейс-метод, рефлексивні питання, метафоричні карти, фасилітація); аналіз практичних ситуацій.

МОДУЛЬ 2. Рефлексивна культура викладача

Тема 2.1. Рефлексія як механізм професійного розвитку.

Ключові питання теми: Види рефлексії; роль самостереження і самоаналізу у професійному вдосконаленні; техніки розвитку рефлексивної компетентності.

Тема 2.2. Технології фасилітації та коучинговий підхід у супервізії.

Ключові питання теми: Принципи фасилітації; моделі коучингових запитань; ведення групового процесу та підтримка командної динаміки.

Тема 2.3. Інструменти розвитку саморефлексії.

Ключові питання теми: Використання рефлексивного щоденника, метафоричних карт, колективної рефлексії; побудова індивідуального маршруту професійного зростання.

МОДУЛЬ 3. Лідерство і командна взаємодія в університетському середовищі

Тема 3.1. Лідерство служіння в академічній спільноті.

Ключові питання теми: Лідерство як служіння; етичний вимір лідерства у вищій освіті; баланс між впливом і підтримкою.

Тема 3.2. Психологічні механізми командної динаміки і довіри.

Ключові питання теми: Фактори ефективної команди; створення середовища довіри; подолання опору і професійного вигорання.

Тема 3.3. Формування лідерського потенціалу через практику супервізії.

Ключові питання теми: Роль супервізора як лідера; рефлексивне лідерство; розвиток ініціативності, автономії та колегіальної взаємопідтримки.

Тема 3.4. Мініплан супервізійної підтримки.

Ключові питання теми: Структура і зміст мініплану супервізійної підтримки; етапи розроблення; визначення мети, цільової групи, форматів взаємодії; принципи етичності та ефективності; презентація і захист мініплану.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про захист персональних даних» (№ 2297-VI) – про правові підстави, згоду, мінімізацію персональних даних у супервізійній практиці.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2297-17>
2. Закон України «Про систему охорони психічного здоров'я» № 4223-IX від 15.01.2025. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4223-20>

3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Наказ МОН України від 14.06.2024 р. № 855 «Про затвердження Порядку надання професійної підтримки та допомоги педагогічним працівникам (здійснення супервізії)». <https://ips.ligazakon.net/document/RE42546>
5. WHO. Psychological First Aid: Guide for Field Workers (PFA: Look–Listen–Link) – міжнародний стандарт кризової підтримки. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241548205>

Основна література

1. Нежинська, О. О., Павлова, О. В., Петухова, І. О. Програма тренінгового навчального заняття «Конфлікти в умовах війни: діагностика та шляхи розв’язання». Габітус. 2024. Вип. 57. С. 144–148. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.57.23> (дата звернення: 23.10.2025).
2. Avramchenko, S. M., Ievtushenko, I. V., Kaliuzhna, Y. M., Levchenko, V. V., Nezhynska. Professional Consciousness as a Subjective Component of a Personal Professional Development. Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment. 2021. Vol. 9, № 5. P. 536–545. DOI: <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2021.09.05.12>. (дата звернення: 23.09.2025).
3. Нежинська О. О. Лідерство та керівництво: психологічний дискурс [Текст] : монографія ; Ін-т підгот. кадрів держ. служби зайнятості України. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 264 с. : рис., табл., іл. Бібліогр.: с. 218-236. ISBN 978-966-289-474-5 (11,0 др. арк.).
4. Борисенко, Ю. Ціннісні аспекти супервізії в освіті : методичний поради́ник. Київ : УІРО, 2024. 13 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/12_czinnisni-aspekty-superviziyi-v-osviti.pdf. (дата звернення: 21.09.2025).
5. Супервізія: професійна підтримка і професійний розвиток педагогів : поради́ник для супервізорів (наставників). Київ : ВФ «Крок за кроком» / USAID, 2018. 60 с.

Додаткова література

6. Артеменко, Т. (упор.). Керівництво з проведення інтерв'язій та супервізій. – Черкаси : КНЗ «ЧОІПОПП», 2021. – 64 с. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/563/Керівництво%20з%20про ведення%20супервізії.pdf>. (дата звернення: 21.09.2025).
7. Hawkins, P., McMahon, A. Supervision in the Helping Professions (5th ed.). – London : Open University Press, 2020. – 366 р.

- https://www.academia.edu/73495464/Supervision_in_the_Helping_Professions (дата звернення: 21.09.2025).
8. Bernard, J., Goodyear, R. Fundamentals of Clinical Supervision (6th ed.). – Boston : Pearson, 2019. – 432 p.
 9. Bradley, W. J., Becker, K. D. Clinical Supervision of Mental Health Services: A Systematic Review of Supervision Characteristics and Practices Associated with Formative and Restorative Outcomes. *The Clinical Supervisor*, 40(1), 2021. – P. 88–111.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07325223.2021.1904312> (дата звернення: 21.10.2025).
 10. Грицанюк, В. В., Іванів, А. А. Супервізія як метод професійного зростання фахівців соціальної сфери. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*, Вип. 98, 2024. – С. 33–36.
<https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/13945> (дата звернення: 21.09.2025).